

Περιεχόμενα

Εισαγωγή στην ελληνική έκδοση	13
<i>Αθηνά Ζώνιου-Σιδέρη και Ευδοξία Ντεροπούλου-Ντέρου</i>	
Πρόλογος	17
<i>Elizabeth K. Chapman</i>	
Ευχαριστίες	21
Συγγραφείς	23
Εισαγωγή	31
<i>Heather Mason και Stephen McCall</i>	

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, ΜΕΡΙΜΝΑ ΚΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ

1. Ιστορικές προοπτικές	37
<i>Stephen McCall</i>	
2. Εκπαιδευτική μέριμνα	52
<i>Rita Kirkwood και Stephen McCall</i>	

ΤΥΦΛΩΣΗ ΚΑΙ ΜΕΡΙΚΗ ΟΡΑΣΗ

3. Τα αποτελέσματα της απώλειας όρασης	67
<i>Mary Kingsley</i>	
4. Ανατομία και φυσιολογία του ματιού	77
<i>Heather Mason</i>	
5. Οι κοινές παθήσεις της όρασης και οι εκπαιδευτικές τους επιπτώσεις	88
<i>Heather Mason</i>	
6. Αξιολόγηση της όρασης	107
<i>Heather Mason</i>	

7. Συσκευές μειωμένης όρασης για παιδιά και νέους
με οπτική αναπηρία 125
David Bennett
8. Διαδικασίες αξιολόγησης 141
Michael Tobin

ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΝΕΟΣ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΑ ΤΗΣ ΟΡΑΣΗΣ

9. Το παιδί προσχολικής ηλικίας 155
Juliet Stone
10. Το παιδί του δημοτικού σχολείου 171
Christine Arter
11. Ο έφηβος 189
Rita Kirkwood
12. Η μετάβαση στην ενήλικη ζωή 198
Sue Wright
13. Σταδιοδρομία και επαγγελματική εκπαίδευση 211
Sue Wright
14. Συμβουλευτική 226
Ann Bond

ΤΟ ΕΙΔΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

15. Δεξιότητες ακρόασης 237
Christine Arter
16. Η εξέλιξη του εγγραμματισμού μέσω της αφής..... 246
Stephen McCall
17. Κινητικότητα και δεξιότητες αυτονομίας 261
Juliet Stone

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

18. Η προετοιμασία των ανάγλυφων διαγραμμάτων 277
Heather Mason και Christine Arter
19. Μαθησιακές δεξιότητες 289
Rory Cobb
20. Πρόσβαση μέσω της τεχνολογίας..... 302
Stuart Aitken

21. Το μαθησιακό περιβάλλον	315
<i>Christopher Lewis και Hugh Taylor</i>	

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ-ΕΝΤΑΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ: ΑΡΧΕΣ ΠΡΟΣΒΑΣΗΣ

22. Αγγλική γλώσσα	333
<i>Christine Arter</i>	
23. Μαθηματικά	349
<i>Sue Clamp</i>	
24. Φυσικές επιστήμες	373
<i>Steve Minett</i>	
25. Ανθρωπιστικές επιστήμες	386
<i>Christine Arter, Pat Everest και Stephen McCall</i>	
26. Ξένες γλώσσες	399
<i>Carol Gray</i>	
27. Τεχνολογία της πληροφορίας	415
<i>Jane Sutcliffe</i>	
28. Μουσική	426
<i>Sally-Anne Zimmermann</i>	
29. Φυσική αγωγή	438
<i>Christine Arter και Kay Malin</i>	
30. Τέχνη και σχέδιο	452
<i>Miranda-Kate Brookes και Colin Brookes</i>	
31. Εξωσχολικές δραστηριότητες	468
<i>Angela Beech και Brian McManus</i>	

ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΙ ΜΕ ΠΟΛΛΑΠΛΕΣ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΟΡΑΣΗΣ

32. Παιδιά με πολλαπλές αναπηρίες και προβλήματα όρασης	483
<i>Mike McLinden</i>	
33. Η εξέλιξη της πρώιμης επικοινωνίας	499
<i>Helen Hendrickson</i>	
34. Εκπαιδευτική τεχνολογία	514
<i>Nick Bozic</i>	
35. Αξιολόγηση και εξέλιξη της λειτουργικής όρασης σε παιδιά και νέους με πολλαπλές αναπηρίες και προβλήματα όρασης	529
<i>Marianna Buultjens</i>	

36. Πολυαισθητηριακή αναπηρία.....	544
<i>Heather Murdoch</i>	
37. Ζητήματα προγράμματος σπουδών	562
<i>David Hussey</i>	
38. Ζητήματα διαχείρισης στις πολλαπλές αναπηρίες	578
<i>Anthony Best</i>	

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΕΙΔΙΚΟΥ ΔΑΣΚΑΛΟΥ

39. Δουλεύοντας με τις οικογένειες	595
<i>Juliet Stone</i>	
40. Ο περιπατητικός/σύμβουλος δάσκαλος	608
<i>Dorothy Spragg και Juliet Stone</i>	
41. Η υποστήριξη των μαθητών στα γενικά-ενταξιακά σχολεία	623
<i>Jeanette Lomas</i>	
42. Ο δάσκαλος του ειδικού σχολείου	632
<i>Jeanette Lomas</i>	
43. Δεξιότητες συμβουλευτικής	641
<i>Jeanette Lomas</i>	

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΤΩΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ

44. Επαγγελματικά προσόντα των δασκάλων για παιδιά και νέους με προβλήματα όρασης	653
<i>Heather Mason</i>	
Βιβλιογραφία	663

Εισαγωγή στην ελληνική έκδοση

Το *Παιδιά και νέοι με προβλήματα όρασης: η πρόσβαση στην εκπαίδευση* αποτελεί απόδοση του πρωτότυπου τίτλου: *Visual Impairment, Access to Education for Children and Young People*, που επιμελήθηκαν οι Heather Mason και Stephen McCall με τους Christine Arter, Mike McLinden και Juliet Stone. Ο γενικός όρος *προβλήματα όρασης* χρησιμοποιείται στον τίτλο του βιβλίου αντί των όρων *τύφλωση* και *μερική απώλεια* της όρασης, για λόγους σύνοψης των δύο προαναφερόμενων όρων: στα κείμενα εναλλάσσονται οι διαφορετικές ομάδες μαθητικού πληθυσμού με προβλήματα όρασης.

Η επιλογή για τη μετάφραση και την επιμέλεια αυτού του βιβλίου στην Ελλάδα έγινε για την ευρύτητα των θεματικών ενοτήτων, για την ολιστική προσέγγιση των ζητημάτων που αφορούν την τύφλωση, για την άμεση και μεστή παρουσίαση των εκπαιδευτικών και επιστημονικών θεμάτων, καθώς και για το ενδιαφέρον που μπορεί να προκαλέσει σε ποικίλες ομάδες αναγνωστών: εκπαιδευτικούς, ειδικούς θεραπευτές, φοιτητές, ερευνητές, γονείς και όλους όσους εμπλέκονται στην εκπαίδευση παιδιών και νέων με προβλήματα όρασης.

Το βιβλίο, που προσεγγίζει πολυεπίπεδα την εκπαίδευση του τυφλού και μερικώς βλέποντος μαθητή, περιλαμβάνει εννιά θεματικές ενότητες με κείμενα, ενός μεγάλου αριθμού, συγγραφέων που δραστηριοποιούνται στο εκπαιδευτικό και επιστημονικό πεδίο της τύφλωσης.

Η πρώτη θεματική ενότητα του βιβλίου πραγματοποιεί μια ιστορική αναδρομή στην εκπαίδευση τυφλών και μερικώς βλέπόντων μαθητών, κυρίως στο Ηνωμένο Βασίλειο, και εκθέτει σύγχρονους προβληματισμούς ως προς την ειδική εκπαίδευση των παιδιών με προβλήματα όρασης.

Η δεύτερη θεματική ενότητα προσεγγίζει κλινικά την τύφλωση και τη μερική όραση, αναλύοντας τις επιπτώσεις που επιφέρει η απώλεια όρασης στις εκπαιδευτικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Παρουσιάζει την

ανατομία και τη φυσιολογία του ματιού και τις διεργασίες που εμπλέκονται στη λειτουργία της όρασης και αναλύει τόσο τις συνηθέστερες παθήσεις της όρασης όσο και τον τρόπο με τον οποίο αυτές επηρεάζουν την ειδική και ενταξιακή εκπαίδευση των παιδιών. Εξετάζει τις διαφορές μεταξύ της οπτικής οξύτητας και της λειτουργικής όρασης, καθώς και τους τρόπους αξιολόγησης της όρασης ενός παιδιού. Η δεύτερη ενότητα ολοκληρώνεται με την παρουσίαση των συσκευών μειωμένης όρασης και τις διαδικασίες εκπαιδευτικής αξιολόγησης των παιδιών με προβλήματα όρασης.

Η τρίτη θεματική ενότητα προσεγγίζει, μέσω της εξελικτικής ψυχολογίας, την εξέλιξη των τυφλών και μερικώς βλεπόντων νηπίων, παιδιών και εφήβων σε όλους τους εξελικτικούς τομείς, καθώς και την εκπαιδευτική τους πορεία στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Αναλύει τον τρόπο μετάβασης των ατόμων με προβλήματα όρασης στην ενήλικη ζωή, θίγοντας ζητήματα συμβουλευτικής και επαγγελματικής αποκατάστασης.

Με το ειδικό πρόγραμμα σπουδών ασχολείται η τέταρτη θεματική ενότητα και αφιερώνει τρία κεφάλαια στις θεμελιώδεις ειδικές κατευθύνσεις διαφοροποίησης του αναλυτικού προγράμματος σπουδών: στην εξέλιξη των δεξιοτήτων ακρόασης, στην εξέλιξη της ανάγνωσης και της γραφής Braille και στην καλλιέργεια των δεξιοτήτων κινητικότητας και προσανατολισμού.

Η πέμπτη θεματική ενότητα συνδέεται άμεσα με την προηγούμενη, εφόσον ασχολείται με τη διαμόρφωση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών για μαθητές με προβλήματα όρασης και αναλύει τους τρόπους πρόσβασης στην εκπαιδευτική πράξη, προσφέροντας χρήσιμες κατευθυντήριες προτάσεις για τη δημιουργία απτικού εκπαιδευτικού υλικού, τη χρήση των τεχνολογικών μέσων, τη διαμόρφωση του σχολικού περιβάλλοντος και για τους τρόπους μελέτης των τυφλών και μερικώς βλεπόντων μαθητών.

Στο πλαίσιο της ενταξιακής εκπαίδευσης τυφλών και μερικώς βλεπόντων μαθητών αναδύονται ποικίλοι προβληματισμοί τόσο για τη διδασκαλία και την αξιολόγηση μαθημάτων –όπως η γλώσσα, τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, τα ανθρωπιστικά γνωστικά αντικείμενα (ιστορία, λογοτεχνία, κ.λπ.), οι ξένες γλώσσες, η πληροφορική, η μουσική, η φυσική αγωγή, τα καλλιτεχνικά– όσο και για τις εξωσχολικές δραστηριότητες. Όλα τα προαναφερόμενα αντικείμενα σπουδών αναλύονται στην

έκτη θεματική ενότητα, με τρόπο που ενισχύει τις δυνατότητες διαφοροποίησης ενός ενιαίου αναλυτικού προγράμματος σπουδών για βλέποντες και τυφλούς μαθητές.

Η έβδομη θεματική ενότητα ασχολείται με το μαθητικό πληθυσμό που φέρει πολλαπλή αναπηρία και προβλήματα όρασης, και αναλύει τη φύση και τις αιτίες των πολλαπλών αναπηριών. Αναφέρεται στη σύγχρονη ερευνητική δραστηριότητα, που θέτει στο επίκεντρο της επιστημονικής μελέτης τη θέση των μαθητών με πολλαπλές αναπηρίες και προβλήματα όρασης στην εκπαίδευση. Προτείνει τρόπους εξέλιξης της πρώιμης επικοινωνίας, δίνοντας έμφαση στην πρώιμη παρέμβαση. Θίγει ζητήματα αξιολόγησης της λειτουργικής όρασης των πολλαπλά ανάπηρων και τυφλών μαθητών. Περιγράφει τις αισθητηριακές αναπηρίες και τις περιπτώσεις παιδιών με τυφλοκώφωση. Η ενότητα ολοκληρώνεται με τους προβληματισμούς που προκύπτουν από τη διαφοροποίηση του αναλυτικού προγράμματος σπουδών και τη γενικότερη οργάνωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας για μαθητές με πολλαπλή αναπηρία και προβλήματα όρασης.

Ο ρόλος του ειδικού δασκάλου στο ειδικό και ενταξιακό σχολείο, ο τρόπος συνεργασίας με τις οικογένειες, η συμβουλευτική, ο ρόλος του περιπατητικού/συμβούλου εκπαιδευτικού και οι δυνατότητες υποστήριξης μαθητών με προβλήματα όρασης στο ενταξιακό σχολείο αναλύονται στην όγδοη θεματική ενότητα.

Στην τελευταία, ένατη, θεματική ενότητα του βιβλίου γίνεται αναφορά στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών και στην εξειδίκευση των ειδικών εκπαιδευτικών –ζήτημα καίριο για την ελληνική και διεθνή εκπαιδευτική πραγματικότητα. Εξετάζονται επίσης περιληπτικά οι αλλαγές που συντελούνται στο Ηνωμένο Βασίλειο στον τομέα της εκπαίδευσης των εκπαιδευτικών και θίγονται ορισμένα σημεία, στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών αυτών αλλαγών, σχετικά με την επαγγελματική εξέλιξη των ειδικών εκπαιδευτικών οι οποίοι εργάζονται με παιδιά και νέους με προβλήματα όρασης.

Τα κείμενα των συγγραφέων στις προαναφερθείσες θεματικές ενότητες διαφοροποιούνται ως προς τον τρόπο προσέγγισης της αναπηρίας. Η τύφλωση και η μερική όραση προσεγγίζονται άλλοτε κλινικά και άλλοτε εκπαιδευτικά. Η κλινική προσέγγιση τοποθετεί στο επίκεντρο του προβληματισμού της το βαθμό απώλειας όρασης, εκθέτει τις επιπτώσεις της αναπηρίας της όρασης στην εκπαίδευση των τυφλών και μερικώς βλέπόντων μαθητών, και συγκρίνει ερευνητικά δύο ανομοιογενείς ομάδες μα-

θητικού πληθυσμού –βλεπόντων και τυφλών– με εργαλεία αξιολόγησης που έχουν διαμορφωθεί από βλέποντες εκπαιδευτικούς για βλέποντες μαθητές. Σε αντίθεση με την κλινική προσέγγιση, η εκπαιδευτική αναζητεί μεθόδους διαφοροποίησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, ως προς τη διδασκαλία και την αξιολόγηση των τυφλών μαθητών, επιδιώκοντας την αποδέσμευση της εκπαιδευτικής πρακτικής από το βαθμό απώλειας της όρασης. Από αυτή την οπτική γωνία, η αναπηρία της όρασης δεν αποτελεί την πηγή όλων των δεινών για το σύγχρονο σχολείο, αλλά υποδεικνύει περίτρανα τα κακώς κείμενα στη δομή, στην οργάνωση και στους στόχους της εκπαίδευσης.

Σε διαφορετικά κεφάλαια του βιβλίου δεν γίνεται σαφής διαχωρισμός μεταξύ του ενταξιακού και του ειδικού σχολείου. Ορισμένες εκπαιδευτικές κατευθύνσεις που προτείνονται για την ενταξιακή εκπαίδευση εκπορεύονται από την πολύχρονη λειτουργία του ειδικού σχολείου για τυφλούς μαθητές, αλλά εμφανίζονται ανεπεξέργαστες για τη συνήθη πρακτική του γενικού σχολείου.

Γνωρίζουμε, επίσης, ότι οι συχνές αναφορές που γίνονται στο εκπαιδευτικό σύστημα του Ηνωμένου Βασιλείου δεν ανταποκρίνονται στο ελληνικό εκπαιδευτικό σύστημα, καθώς τα δύο συστήματα διαφοροποιούνται ως προς τη δομή και το σχεδιασμό· παρ' όλα αυτά πιστεύουμε ότι οι προβληματισμοί των συγγραφέων μεταφέρουν μια πολύχρονη εμπειρία ως προς την εκπαίδευση τυφλών και μερικώς βλέπόντων μαθητών, πολύτιμη για την ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα.

Ελπίζουμε, παρά τις προηγούμενες επισημάνσεις, ότι η έκδοση του βιβλίου αυτού στην ελληνική γλώσσα θα αποτελέσει την αφετηρία για μια μελλοντική εκδοτική δραστηριότητα σειράς βιβλίων που θα αφορούν την ειδική αγωγή και, ειδικότερα, την εκπαίδευση ατόμων με προβλήματα όρασης.

*Απρίλιος 2004,
Α. Ζώνιου-Σιδέρη
Ε. Ντεροπούλου-Ντέρου*

Πρόλογος

Το βιβλίο αυτό υιοθετεί τη θετική άποψη ότι τα παιδιά με προβλήματα όρασης έχουν το δικαίωμα πλήρους πρόσβασης στο εθνικό πρόγραμμα σπουδών κατά τη διάρκεια της σχολικής τους ζωής.

Στο Ηνωμένο Βασίλειο η εκπαιδευτική μέριμνα για τους μαθητές και τους σπουδαστές με ειδικές ανάγκες περιλαμβάνει από ειδικά σχολεία και κολέγια με ημερήσια παρακολούθηση ή διαμονή μέχρι εξειδικευμένες μονάδες ή ατομική ενσωμάτωση στα γενικά σχολεία. Η τοποθέτηση του παιδιού στο σχολείο γίνεται μετά την αξιολόγησή του από ειδικούς διάφορων ειδικοτήτων και τη σχετική γνωμοδότηση· απαιτεί επίσης τη συναίνεση των γονέων. Με εκπαιδευτικούς όρους, η τύφλωση και τα προβλήματα όρασης αποτελούν ειδικές ανάγκες. Οι συγγραφείς του βιβλίου που κρατάτε στα χέρια σας είναι δάσκαλοι και καθηγητές τόσο ειδικών όσο και γενικών σχολείων, και διαθέτουν σημαντική εμπειρία στη διδασκαλία μαθητών και φοιτητών με προβλήματα όρασης.

Σημαντικό αριθμό κειμένων στο βιβλίο αυτό συνεισέφεραν επίσης οι διδάσκοντες στο Πανεπιστήμιο του Birmingham στο Ηνωμένο Βασίλειο, οι οποίοι έχουν αποκτήσει σημαντική φήμη, σε εθνικό και διεθνές επίπεδο, τόσο για την έρευνα όσο και για την εκπαίδευση ειδικών δασκάλων στο πεδίο της τύφλωσης. Συγκεκριμένα, συνεισέφεραν κεφάλαια που αναφέρονται σε εξειδικευμένα θέματα· παράλληλα, τη σφραγίδα τους φέρουν τα μέρη του κειμένου που παρουσιάζουν την πρόσφατη σχετική επαγγελματική πρακτική, καθώς και τις ερευνητικές εξελίξεις.

Η ιστορική ανασκόπηση που περιγράφει την εξέλιξη και αποσαφηνίζει τη δομή της εκπαίδευσης σήμερα παρουσιάζει ενδιαφέρον τόσο γι' αυτούς που θέλουν να παραμείνει ως έχει όσο και για εκείνους που επιθυμούν να την αλλάξουν. Πάντως, για τους δασκάλους, είτε εργάζονται σε τάξεις με μερικώς βλέποντες ή τυφλούς μαθητές, είτε έχουν αναλάβει την υποστηρικτική διδασκαλία μεμονωμένων μαθητών σε τοπικά σχολεία, η

πρόκληση της πρόσβασης των μαθητών στη διδακτέα ύλη (παρά τα προβλήματα όρασης) παραμένει σημαντική για τη δουλειά τους. Οι αποτελεσματικές διδακτικές στρατηγικές και η παροχή κατάλληλα προσαρμοσμένου εκπαιδευτικού υλικού είναι σημαντικά ζητήματα, αλλά οι μαθητές τους μπορεί να χρειάζονται να αποκτήσουν δεξιότητες επιπλέον της κανονικής διδακτέας ύλης, όπως η εκμάθηση του συστήματος Braille, καθώς και να αναπτύξουν ανεξαρτησία κινήσεων. Ο δάσκαλος, προκειμένου να αποφασίσει αν και σε ποιο βαθμό χρειάζεται ο μαθητής τις δεξιότητες αυτές και να αναζητήσει το κατάλληλο υλικό και τις κατάλληλες στρατηγικές για το σύνολο της διδακτέας ύλης, θα στηριχτεί στην εκτίμηση των αναγκών του μαθητή, η οποία θα γίνει με την παρατήρηση, την αξιολόγηση και τη γνώση για την επίδραση που ασκεί στη μαθησιακή δεξιότητα η τύφλωση ή το πρόβλημα όρασης στις ποικίλες μορφές του. Η ενθάρρυνση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων μελέτης και η εξασφάλιση ενός θετικού εκπαιδευτικού κλίματος μπορούν επίσης να οδηγήσουν στην υπέρβαση των δυσκολιών σε συγκεκριμένα μαθήματα· ιδιαίτερα, μάλιστα, σε εκείνα που έχουν υψηλές απαιτήσεις ως προς την όραση. Η εξοικείωση με τις σχετικές διαδικασίες αξιολόγησης των οπτικών, εκπαιδευτικών και ψυχολογικών πλευρών της λειτουργίας του μαθητή παρέχει στο δάσκαλο τη δυνατότητα να συνεργαστεί με τους άλλους επαγγελματίες και να ερμηνεύσει επωφελώς τα αποτελέσματα των τεστ. Η γνώση αυτή επέχει σημαντική θέση στις ικανότητες του δασκάλου οι οποίες αναφέρονται στο ανά χείρας βιβλίο και, ειδικότερα, στα μέρη εκείνα στα οποία περιγράφονται τα μαθήματα του προγράμματος σπουδών.

Η εκπαιδευτική τεχνολογία έχει μεταβάλει την πρόσβαση στα περισσότερα μαθήματα του σχολείου, επιταχύνοντας την απτική επικοινωνία με εκτυπούμενους κώδικες και το αντίστροφο, παρουσιάζοντας ευέλικτες και πολύ ευκρινείς εικόνες σε οθόνες, υλικά οπτικής διέγερσης και προγράμματα ατομικής καταγραφής της διδασκόμενης ύλης. Όλες αυτές οι προσεγγίσεις στη μετάδοση της ύλης εξετάζονται στο βιβλίο αυτό σε σχέση με τις ανάγκες των μαθητών με προβλήματα όρασης ή τύφλωση.

Η περαιτέρω εκπαίδευση και διδασκαλία των μαθητών με προβλήματα όρασης παρουσιάζει τις δικές της προκλήσεις ως προς τη διδακτέα ύλη, καθώς και σε σχέση με την προετοιμασία τους για μελλοντική εργασία, για μαθήματα ανώτερης εκπαίδευσης και διαρκή ατομική ανάπτυξη. Τα θέματα που σχετίζονται με τη φάση αυτή της εκπαίδευσης εξετάζονται από επαγγελματίες του συγκεκριμένου πεδίου.

Υπάρχει όλο και μεγαλύτερη αναγκαιότητα ανάπτυξης εκπαιδευτικών προγραμμάτων σε ατομική βάση για παιδιά και νέους με προβλήματα όρασης και με σοβαρές πολλαπλές αναπηρίες. Οι ανάγκες τους εξετάζονται σε αυτό το βιβλίο. Οι επαγγελματίες στους τομείς της εκπαίδευσης, των κοινωνικών, ψυχολογικών και ιατρικών επιστημών, η εργασία των οποίων συνδέεται με παιδιά και νέους με προβλήματα όρασης, θα βρουν το βιβλίο κατατοπιστικό. Το οποίο βιβλίο θα χρησιμεύσει επίσης ως απαραίτητο ανάγνωσμα σε φοιτητές που παρακολουθούν σχετικά μαθήματα. Τελικά, ελπίζουμε ότι θα έχει ενδιαφέρον για γονείς που οι γιοι ή οι κόρες τους έχουν προβλήματα όρασης, προκειμένου, διαβάζοντάς το, να μοιραστούν τις προσδοκίες των ανθρώπων που είναι υπεύθυνοι για την εκπαίδευση των νέων αυτών.

Elizabeth K. Chapman